

A felülemelkedés és az örök távlatok igénye*

Évtizedek óta ismerem Serfőző Simont. Nem tudok róla elfogulatlanul írni, így hát a feladat nehéz.

Emlékszem székesfehérvári jelenléteire a nyolcvanas évekből, azokra az irodalmi estekre, amelyeken megismertem a halk szavú, ugyanakkor rendkívül karakterisztikus költőt és felelős magyart, aki keményen perelt a hatalommal, és hűséggel szólt gyökereiről. Tagjaként annak a költői csoportosulásnak, amelyet Heteknek ismer az irodalmi közvélemény. Amikor ezeket a sorokat írom, már csak hárman vannak közöttünk. Serfőző Simon, Ágh István és Buda Ferenc. Bella István, Ratkó József, Kalász László és Raffai Sarolta nincs itt a földi létben. Különböző utakat jártak és járnak, ám összefűzte őket az a hagyomány, amelynek József Attila éppen úgy jelzőoszlopa, mint Illyés Gyula, vagy hogy időben közelebbi példákat mondjak: Juhász Ferenc, Nagy László és Csoóri Sándor.

S az igazság része az is, hogy 1976-ban Serfőző Simon *Ma és mindennap* c. kötetéről jelent meg életem első folyóiratkielése a pécsi Jelenkorban, s emlékszem, hogy Szederkényi Ervin a fiatal recenzens jelenlétében olvasta figyelmesen az írást... Személyes hangom oka aztán az is, hogy a Serfőző Simon vezette miskolci Felsőmagyarország Kiadónál jelent meg számos kötetem az elmúlt években.

Aztán úgy adódott, hogy 2012-ben az Antológia Kiadó gondozásában napvilágot látott egy róla szóló kismonográfiám. Ebben a könyvben nemcsak a költőről, de a próza- és drámaíróról és az irodalmi riportok szerzőjéről is szóltam. S azóta eltelt hét esztendő, mire kiadta a Magyar Napló a költő összegyűjtött verseinek több mint 400 oldalas kötetét, Jánosi Zoltán kiváló, mintegy negyvenoldalas tanulmányával. (Ez a kötet 2019-ben gyorsan elismerést kapott: a Magyar Művészeti Akadémia az év legjobb könyvének

választotta!) Ahogy a jeles irodalomtörténész írja: „...Tudatosító erejével a romboló tapasztalatok, a keserű ítéletek ellenére se csak a kudarcokat és a veszteségeket sorolja, hanem a kimondás fényével az ezeket előidéző erők leküzdésére hív. A nemzet történelemből, sorsból lírává lobbant lelkiismereteként szólal előbb a vidék Magyarországnak, majd a teljesebb hazának a századok óta a lét igazi értékei alá szorított emberi közösségei nevében.” Súlyos szavak, és pontosan mutatják Serfőző lírájának irányait és értékeit.

A költőét, aki mélyről jött, és onnan emelkedett a magyar költészet magasára. Az összegyűjtött versei hűen mutatják föl ezt az utat. Kirajzolódik így a pálya íve, s mindezt könnyebbé teszi a kronológia: egymás után sorjáznak a megjelent kötetek anyagai, bár van kivétel is. Hiszen a gyermekekhez szóló versek nem képeznek külön ciklust, és az *Égig érő nyár* ciklusának művei sem egy időben keletkeztek. S ha már itt tartunk, akkor megemlíthetjük, hogy az égmotívum igen csak meghatározó ebben a szellemiségben. Az *Arcunk az ég* nem véletlenül lett kötet cím. Így jelzi a költő a felülemelkedésnek és az örök távlatoknak az igényét, a pillanatnál fontosabb és maradandóbb értéktartomány fontosságát.

Már korán láthattuk, hogy a származás, az ott-hon, annak elhagyása, az oda vissza-visszatérő ifjú kételyei, a huszonéves férfi szerelmi érzései uralták az induló költő világát. Nem szabadult egykönnyen a gyökerektől, a szülőföld élményeitől. Az elszakadás ellenére a hűség poétája mindvégig. Az is az igazsághoz tartozik, hogy kibocsátó közege, a tanyasi lét egyáltalán nem volt idillinek nevezhető. Kritikai látása is ebből következett, ráadásul finom érzékszerve reagált a társadalmi igazságtalanságokra is. Ebben a környezetben „...rovarok, tetűk birkóznak dudvagallyakkal, petrezselyemszállal / koporsókat ácsolnak, mikor kész van, belefekszenek...” (*Égbe se repül*). Akár

Móricz Zsigmond idilltől mentes parasztábrázolása is eszünkbe juthat, ha ilyen sorokat olvasunk. A sors keménysége jobban látszik, mint szépsége. És Serfőző Simon a későbbiekben is létábrázolást tár elénk. Ritkán látszik nála a távlatok kék ege abban a világban, melynek ezek a jellegzetes szavai: sár, krumpliverem, szalma, dülőlút, odvas akácfa, por, szekér.

Többször is elsíratta a tanyavilágot, amelyről a létezett szocializmusban meglehetősen borúsan nyilatkozott a hatalom. Ma már másként látunk mindent, de a költő szerint mégis kár volt a pusztítás. S ezeket a károkat gyakran összekapcsolja a történelem adta kényszerekkel, a magyarság sorsának keserveivel. Fölmutatja a bűnöket, kibeszéli a fájdalmat. Miként például híres költeményében, a *Feledésből az emlékműben*. A *Veszteségeink gyűlnek* című, 1989-es kötet egyik legfontosabb műve ez. Számonkérés és lelki leltárkészítés, felelős szembenézés a sorssal, a hamis eszmék sugallta elhallgatással. A nemzet sorskérdéseit faggatja az ilyen költő, s egyben segíti a sebek gyógyítását. „...S hogyan sajogna, / hisz naponta szívünkig nyilall, / az idáig, irdatlan kerülővel a szérük, / kertek aljáig elérő Don-kanyar...” Az itt megnyilvánuló közlések kivetíthetők az egész életműre, s ezt jól mutatja az összegyűjtött versek kötete. Serfőző versei egyszerre mondják az igazat és valódit...

Az is megemlítendő, hogy azok a körök, amelyekhez költőnk is tartozott/tartozik, kétségtelenül a rendszerváltozás szellemi előkészítői voltak. A Hetek mellett a Kilenceket is említhetjük, miként nemzedéktársaik közül Csoóri Sándort, Konrád Györgyöt vagy éppen Csurka Istvánt. Más kérdés, hogy 1990 után ezek az erők szétváltak, és évtizedekkel később sokan úgy látták, hogy a változás nem hozott teljes sikert. A csalódottság Serfőző későbbi verseiből is látszik. Pedig ő is (aki korábban megírta a *Sintér időt*) az új világot óhajtok egyike volt abban az időben. A Nyugat felé fordulás miatt is újabb aggályok kerítették hatalmukba, s úgy érezte, hogy ezek a változások a „szegény rokon” szerepéhez juttatják a magyarságot.

Ugyanakkor az is igaz, hogy a kilencvenes években egyre letisztultabb nála a versforma, a költői nyelv. Ahogy a *Véglegben* találjuk: „...A hitványság végleg felsüljön. / Felakadjon nyelven

a hazugság.” A tisztaságvágy a stílusra és a morálra egyaránt vonatkozik. Ezért következett be később is az a helyzet, amelyben a költő egyik dolga változatlanul a perlekedés. S a 2000-es években egyre érettebb a hangja. Benne sok tapasztalattal, sok eredménnyel és persze sok veszteséggel. A *Megfordult égtájak* c. kötet verseivel. Köztük egy kimagasló teljesítménnyel, az apját *Sirató* remekművel. Nagy ívű és gyönyörű költemény, mintegy foglalata addigi életművének. Szintézist teremt általa, példaszerűen látatja, hogy a legszemélyesebb szféra miképpen válik közérdekűvé, a mindenki számára átélhető élmény megjelenésévé. A „Hová az évek, apám?...”-féle kezdéstől érkezünk el a mégiscsak meglevő, transzcendens reményig. „...Jobb nem látnod e magán átgázoló világot. / Süvölt a világűr hidege. / Míg a magasból távcsövön, / a Holdon át figyel, / figyel az Isten...”

Külön ciklusban találunk rá a 2010 utáni korszak verseire. Alapvetően nincs új irány, a már kitaposott úton megy tovább a költő. Itt is van sorsösszegző és a történelmi érzékenységről tanúskodó, nagy ívű költemény, mint pl. az *Útjában az időnek*. A sok keserűség és az itt maradt „hordalék” ellenére és után azonban: „...itt vagyunk, / maradék magunknak megvagyunk, / akárcsak a fák az Alföldön végig. / Ha ritkulnak is sorban. / Utánuk újak tűnnek föl, / emelik águkat magosra.” Egy újfajta mégis-morál megnyilvánulása lenne ez Ady után egy évszázaddal? Annyi vizsálya után? Túl a feledés emlékművein. S a vers, akár egy emlékmű.

Ám a szűkebb szféra, a magánélet dolgai is tisztulóban. A *Mint minden reggel* és a *Jövők legyél* harmonikus pillanatai és kívánságai ezt igazolják. S milyen szomorú: amikor e sorokat írom, már tudom, hogy időközben ennek a harmóniának is vége szakadt, a közbeékelődött halállal. És elsírta Csoórit és Csurkát, és elérkezünk a kötetzáró két szép sorhoz: „...Otthon voltam ezen a földön, / alatta is otthon leszek, azt remélem.” (*Otthon voltam*)

Mi meg azt reméljük, hogy még sokáig itt lesz otthon a költő!

* Serfőző Simon: *Arcunk az ég*. Összegyűjtött versek 1959–2019. Magyar Napló – Írott Szó Alapítvány, Budapest, 2019